

Frilansstrategin

JOURNALIST
●●●●●●●●●●
FÖRBUNDET ●

Arbetsmarknaden för journalister har under flera år gått mot fler osäkra anställningar, fler tillfälligt anställda eller inhyrda och fler uppdragstagare – samtidigt som antalet arbetstillfällena minskat. Det har gett arbetsgivare möjlighet att utnyttja konkurrensen om jobben/uppdragen på ett sätt som äventyrar journalistikens kvalitet och försämrar den enskilde journalistens arbetsvillkor och upphovsrätt.

Frilansjournalisterna som grupp har vuxit och stärkt sin roll och ställning i förbundet, men är utsatt på arbetsmarknaden. Både som fack- och yrkesförbund måste Journalistförbundet vara lika attraktivt – och trovärdigt som företrädare – för egenföretagare som för anställda, det är i slutändan en överlevnadsfråga. Det är viktigt att Journalistförbundet syns och hörs i alla de frågor som berör egenföretagarna och deras situation.

För att uppnå bättre villkor för frilansarna krävs hög organisationsgrad. Journalistförbundet ska organisera alla yrkesverksamma journalister, det innefattar alla frilansar som uppfyller medlemsvillkoren.

Det är viktigt att förbundet, frilansdistriktet och frilansklubbarna samverkar och aktivt söker upp både befintliga och presumtiva medlemmar. Kvalificerade journalist- och medieutbildningar bör bearbetas särskilt genom kontakter, information och besök.

Journalistförbundet måste vara en självklar del av frilansarnas vardag. Förbundet måste också synas i samhällsdebatten i frågor som berör frilansar, t ex upphovsrätt och förändringar på arbetsmarknaden.

Vem är frilans?

Frilans är den journalist som är självständig uppdragstagare i förhållande till de medieföretag där frilansen medverkar och har en eller flera tydliga uppdragsgivare. Frilansen tillför redaktionen exklusiv kunskap eller möjlighet att få till stånd ett visst uppdrag. Frilansen är inte en journalist som arbetar på anställningsliknande villkor och enligt såväl lag som kollektivavtal borde vara anställd. Det förekommer dock på flera medieföretag och för arbetet med att motverka detta finns en särskild plan.

Vem gör vad?

Ett starkt Journalistförbund förutsätter samarbete, ömsesidig förståelse och dialog mellan förbundets olika grupper. Försämrade förhållanden för anställda är ett hot också mot frilansar, nivåerna på löner och anställningsvillkor påverkar nivåerna på arvoden och frilansvillkor. Försämrade villkor för frilansar är ett hot också mot anställda, låga arvoden gör det frestande för arbetsgivare att ersätta anställningar med billigt frilansmaterial.

Frilansar kan inte på samma sätt som de flesta anställda vända sig till en arbetsplatsklubb och den vägen få svar på sina frågor och hjälp med sina problem. Därför blir bemötandet, kompetensen, informationen från och kontakten med förbundets kansli och frilansarnas egna förtroendevalda extra viktig.

Inom Journalistförbundet är frilansarna organiserade i egna klubbar som i sin tur bildar ett gemensamt distrikt, Frilans Riks. En möjlig väg, i specifika frågor, är att också bilda nätverk, som inte har någon formell plats i förbundets organisation, men organiseras i samverkan med förbundet.

Journalistförbundet agerar för att frilansavtalen med Medieföretagen utvecklas och respekteras av enskilda uppdragsgivare. Varje åtgärd förbundet vill genomföra gentemot en uppdragsgivare förutsätter att frilansmedlemmen ger förbundet rätt att agera och själv inte bryter mot de kollektiva besluten.

De viktigaste frågorna:

1. Arvoden

Många frilansar har de senaste åren fått se sina arvoden sjunka. Arbete förväntas utföras på kortare tid och tillägsbeställningar inom ramen för ett uppdrag med tidigare överenskommet arvode har blivit vanligt. Många uppdragsgivare betalar efter mängd (antal tecken, ord, bilder eller sidor) och bortser från tidsaspekten, vilket gör timarvodet lågt.

Frilansars inkomster ska inte ligga på lägre nivåer än anställda journalisters. Ett frilansuppdrag ska inte vara billigare än om uppgiften hade utförts av anställda i det normala redaktionsarbetet. Förbundet och frilansarna själva tillhandahåller hjälpmedel när det gäller att ta och få betalt: Frilansrekommendationen, frilanskalkylatorn och Arvodessguiden.

Arvodena för frilansuppdrag måste ligga på en nivå som möjliggör för uppdragstagaren att själv eller via sitt företag bekosta allt det som han/hon måste stå för själv: arbetslokal, utrustning, försäkringar, kompetensutveckling, pension med mera.

Framgångsrikt frilansarbete förutsätter såväl goda yrkeskunskaper som kunskaper om vad det innebär att vara företagare. Återkommande vidareutbildning är nödvändig om yrkeskunskaper och kompetens inte ska urholkas.

2. Upphovsrätt

För frilansen är upphovsrätten grunden för verksamheten, grunden för att det finns något att sälja.

Idag hotas upphovsrätten mer än någonsin. I takt med att medieföretagen utvidgat sin verksamhet till flera olika publiceringsformer, har intresset hos uppdragsgivare att få ut så mycket som möjligt ur den köpta ”råvaran” ökat. De försöker ta över upphovsrätten, helst utan att ersätta upphovsmannen. Journalistförbundet måste reagera skarpt mot oskäligen avtal från uppdragsgivare som med hot pressar frilansar att avsäga sig sin upphovsrätt, ibland för all framtid och i alla dagens och framtidens medier.

Sådana ”överenskommelser” äventyrar inte bara upphovsmannens ideella och materiella rätt utan också mångfalden. Det blir billigare att använda redan skrivna artiklar i olika sammanhang än att producera nya, egna.

Den ideella upphovsrätten är också viktig. En urholkad upphovsrätt kan undergräva förtroendet för medierna och minska allmänhetens tilltro till såväl journalister som medier. Att upphovsmannen har kontroll över sitt verk är en grundläggande yttrandefrihetsfråga.

Vi måste ha en ständigt aktuell strategi för att motarbeta oberättigade övertaganden av frilansarnas upphovsrätt och samarbete med andra organisationer som organiserar upphovsmän.

3. Trygghetsfrågor

Frilansarnas sociala skyddsnät är glesare än anställdas. Frilansar måste själva svara för en stor del av sin ekonomiska trygghet i samband med pension och eventuell sjukdom och arbetslöshet.

Arvodena ska inbegripa kostnader för såväl trygghet i form av extra pension, (så som för anställda) som de särskilda försäkringar som egenföretagare har behov av (för att täcka ofrivilliga avbrott/uppehåll i yrkesverksamheten samt skador på lokaler och utrustning). Förbundet ska utveckla särskilt anpassade försäkringar, där så är möjligt.

De regelverk som styr de allmänna social- och arbetslöshetsförsäkringarna missgynnar ofta frilansar. Eftersom det är problem som delas av andra yrkesgrupper med många egenföretagare, arbetar förbundet både enskilt och tillsammans med andra organisationer för bättre villkor i socialförsäkringarna.

Handlingsplaner

1. Arvoden

Frilansars inkomster ska inte ligga på lägre nivåer än anställdas – frilansar ska ha bra betalt för att tillföra särskild kompetens.

Arvodena måste innefatta allt det som frilansen själv måste stå för: arbetslokal, utrustning, försäkringar, kompetensutveckling, pension med mera.

Ansvarsfördelning:

Enskild medlem

- Inhämtar information om arvodesnivåer inom olika medier genom Arvodesguiden och kontakt med arbetsplatsklubbar
- Använder frilansrekommendationen och kalkylatorn för att räkna fram skäliga arvoden
- Kräver betalt för arbetets verkliga omfattning och tackar nej till skambud
- Deltar i säljkurser

Frilansklubbarna/Frilans Riks

- Sprider kunskap om de verktyg som finns – Frilansrekommendationen, -kalkylatorn och Arvodesguiden
- Kampanjar tillsammans med förbundet för högre arvoden

Arbetsplatsklubbarna

- Informerar medlemmar som köper in frilansmaterial om frilansrekommendationen och kalkylatorn
- Informerar frilansar om lönenivåerna på arbetsplatsen
- Förhandlar om budget för inköp av frilansmaterial

Förbundet/kansliet

- Uppdaterar och utvecklar frilansrekommendationen och -kalkylatorn
- Utbildar frilansklubbarnas företrädare om verktygen
- Förklarar och diskuterar sambanden mellan anställdas och frilansars villkor i kursverksamheten – för såväl arbetsplatsklubbar som frilansklubbar
- Stöttar arbetsplatsklubbarnas arbete med frilansfrågor
- Sprider information om rekommendationen och kalkylatorn till motparter och andra uppdragsgivare
- Följer upp hur informationsarbetet når ut och åstakommer förändringar
- Kampanjar för högre arvoden

Servicebolaget

- Stöttar medlemmarna i egenskap av företagare
- Utvecklar och genomför kurser och material i säljteknik

2. Upphovsrätt

Denna handlingsplan syftar till att frilansar inte ska pressas att gå med på orimliga upphovsrättsvillkor utan kunna behålla kontrollen över sitt material och få ersättning för eventuell åter- och vidarepublicering.

Organiserat frilansfackligt arbete bidrar till att vi kan jobba förebyggande, jobba för bättre kollektiva frilansavtal (obs! ej kollektivavtal), sprida erfarenheter och kunskaper samt fördela arbetsbördan.

Ansvarsfördelning:

Enskild medlem

- Larmar vid nya fulavtal och felaktig användning av upphovsrättsligt skyddat material.
- Skickar avtal (kopia) till Frilans Riks upphovsrättsansvarige.
- Ingår i nätverk med andra frilansar.

Frilansklubbarna

- Utser 1-2 upphovsrättsansvariga styrelsemedlemmar, som ingår i Frilans Riks upphovsrättsnätverk.
- Utbildar och informerar sina medlemmar om upphovsrätt. Till exempel genom att:
  - Skicka välkomstbrev till nya medlemmar och förklara konsekvenserna av att underteckna avtal som tar över hela upphovsrätten. (Mall fås från Frilans Riks)
  - Ordna kurs/lunch/frukost om upphovsrätt och avtalsskrivning.
  - Informera om de frilansnätverk som finns samt uppmuntra startandet av nya nätverk om det behövs.
- Informerar icke-medlemmar om upphovsrätt och vad klubben gör.
- Håller kontakt med arbetsplatsklubbar.

Frilans Riks

- Utser minst en upphovsrättsansvarig, som är ansvarig för Upphovsrättsnätverket.
- Ansvarar för e-postlistan för upphovsrättsansvariga i frilansklubbarna och ser till att relevant information sprids på den.

- Arkiverar avtal som kommer in, i syfte att överblicka upphovsrättsläget på frilansmarknaden
- Fortsätter uppdatera den sammanställning av avtal som finns.
- Gör regelbundna utskick på FF-listan för frilansfackliga om vad som händer på upphovsrättsfronten.
- Samverkar med förhandlingsavdelningen om att ta fram ett brev som frilansklubbarna kan skicka till sina medlemmar om hur förbundet kan hjälpa medlemmar med upphovsrätt och förhandling.

Förbundsstyrelsen/kansliet

- Arbetar för kollektiva överenskommelser som kan underlätta för frilansköparna och förbättra frilansjournalisternas ställning.
- Driver rättsprocesser som är principiellt viktiga för frilansmarknaden.
- Stödjer och utbildar Frilans Riks Upphovsrättsnätverk.
- Bidrar med rådgivning och förhandlingshjälp i de fall en frilans eller ett frilansnätverk behöver det.
- Utarbetar avtalsmallar som kan användas direkt i e-post.
- Uppmanar alla arbetsplatsklubbar att utse frilansombud.
- Samordnar kommunikationen mellan olika organisationsled i upphovsrättsfrågor.
- Samordnar information till och på journalistutbildningarna, vid behov med stöd av frilansorganisationen.
- Utvecklar förhandlingsjourens och Servicebolaget arbete.

Arbetsplatsklubbarna

- Hjälper till att hitta frilansar till nätverk.
- Hjälper till att stödja ett frilansnätverk, vara en länk mellan nya frilansar och frilansklubben.
- Bevakar upphovsrättsfrågor på den egna arbetsplatsen och stötta frilansarna, bland annat genom att ta upp även deras upphovsrättsfrågor i sina kontakter med arbetsgivaren.
- Kontaktar Frilans Riks upphovsrättsansvarige om de får kännedom att oskäligen avtal "erbjuds" frilansar.

Exempel på arbetsgång

Erfarenheten visar att när frilansar ignorerar upphovsrättsavtal som uppdragsgivare skickar ut, så leder det till att medieföretaget agerar som om avtalet var underskrivet. För att undvika att frilansar i praktiken blir av med sina uppdragsgivare kommer vi försöka att arbeta med kollektiv förhandling. Det är mycket viktigt att arbetet går snabbt, eftersom möj-

ligheten att påverka händelseförloppet är större ju tidigare vi agerar.

Det skulle kunna fungera så här när ett medieföretag skickar fulavtal till sina frilansmedarbetare:

1. Frilansen mejlar info och/eller själva avtalet till Frilans Riks upphovsrättsansvarige.
2. Frilans Riks upphovsrättsansvarige kontaktar förbundets jurist och informerar om läget. I de fall informationen om det fula avtalet når förbundets jurist först är det lika viktigt att Frilans Riks upphovsrättsansvarige informeras snabbt.
3. Frilans Riks upphovsrättsansvarige kontaktar den berörda arbetsplatsklubben i de fall det finns en sådan.
4. Den berörda frilansen (eventuellt med stöd av arbetsplatsklubben) hjälper till att samla ihop frilansar till en e-post-lista.
5. På e-listan inbjuds frilansarna att diskutera en eventuell gemensam ståndpunkt. Vi informerar också om hur individuell förhandling, med stöd i kollektivet kan ge en bättre position som kan leda till bättre överenskommelser.
6. Frilans Riks upphovsrättsansvarige informerar om vad förbundet kan erbjuda i form av förhandlingshjälp.
7. Frilansarna förhandlar individuellt, men med stöd i kollektivet och kan förhoppningsvis nå en bättre överenskommelse än vid helt individuell förhandling.

3. Trygghetsfrågor

Frilansarnas sociala skyddsnät är glesare än anställdas. Frilansar måste själva svara för en stor del av sin ekonomiska trygghet i samband med pension och eventuell sjukdom och arbetslöshet.

Arvodena ska inbegripa kostnader för såväl trygghet i form av extra pension, (så som för anställda) som de särskilda försäkringar som egenföretagare har behov av (för att täcka ofrivilliga avbrott/uppehåll i yrkesverksamheten). Förbundet ska utveckla särskilt anpassade försäkringar, där så är möjligt.

De regelverk som styr de allmänna social- och arbetslöshetsförsäkringarna missgynnar ofta

frilansar. Eftersom det är problem som delas av andra yrkesgrupper med många egenföretagare, arbetar förbundet både enskilt och tillsammans med andra organisationer för bättre villkor i socialförsäkringarna.

Ansvarsfördelning:

Enskild medlem

- Räknar in kostnader för försäkringar och pension vid beräkning av arvoden.
- Larmar om avslag och/eller diskussioner med Försäkringskassan och A-kassan om rätt till och beräkningsgrunder för ersättning, via mejl till Frilans Riks eller förbundskansliet.

Frilansklubbarna

- Informerar sina medlemmar om vikten av att räkna in kostnader för försäkringar med mera när arvoden beräknas, till exempel via seminarier och hearings, uppmanar dem att överklaga negativa beslut.

Frilans Riks

- Arbetar/kampanjar tillsammans med FS/förbundskansliet för högre frilansarvoden, som bland annat täcker kostnader för försäkringar.
- Utser minst en ”trygghetsansvarig”, som håller kontakt med enskilda medlemmar, klubbar och förbundskansliet.
- Sammanställer och vidarebefordrar information från klubbar och enskilda medlemmar till förbundskansliet.
- Stöttar frilansklubbarnas arbete/aktiviteter.

Förbundsstyrelsen/kansliet

- Arbetar/kampanjar tillsammans med Frilans Riks för högre frilansarvoden.
- Arbetar/kampanjar tillsammans med Frilans Riks (och andra organisationer; se nedan) för bättre villkor för egenföretagare i socialförsäkringssystemen.
- Medverkar i av frilansklubbarna/Frilans Riks anordnade seminarier med mera.
- Ansvarar för att specifik kompetens finns och utvecklas på kansliet.
- Informerar om pensioner och försäkringar.
- Uppvaktar och påverkar myndigheter och utredningar på området, till exempel via remissyttranden.
- Driver frågorna om egenföretagarnas villkor i andra organisationer, där förbundet är medlem (framför allt TCO och KLYS) och samarbetar inom ramen för dessa med andra

förbund/organisationer med många egenföretagare.

- Informerar och samordnar kommunikation med Frilans Riks och frilansklubbarna om arbetet.

Samarbetspartners/andra organisationer

- Driver tillsammans med Journalistförbundet frågor om egenföretagarnas villkor visavi myndigheter och utredningar, till exempel via uppvaktningar, hearings och remissyttranden.

Antagen av Förbundsstyrelsen 18 september 2014